

BÀN VỀ

BỆNH

Nguyễn Văn Hiếu

Trên tờ lịch treo tường năm 2004, gần bàn viết, đọc được hai câu thơ viết dáng nét thư pháp "Thắng bại cũng già nua, từng bước tới huyệt mồ. Biết mình đang tự hủy nào ai còn hơn thua". Bỗng tôi liên tưởng viết một vài tản mạn về bệnh. "Bệnh là một chuyện không ai muốn nhưng không một ai không sao tránh khỏi xảy đến. Nhưng có một câu chuyện nhỏ của bài tập đọc trong sách Giáo Khoa Thư năm nào". Người cha dáng vẻ xanh xao tiêu tụy nằm trên giường bệnh, nhận lấy chén thuốc, rồi đưa con hiếu thảo nói: "Thưa bố, hãy uống thuốc này cho chóng lành bệnh. Bài tập đọc vẽ hình ảnh một đời sống bình thường về tuổi già và đưa con săn sóc người bố tuổi về chiều bệnh tật. Bài tập đọc đức dục không sao tôi quên được.

Trước hình ảnh này, nhưng rồi có ai dám bảo đầu mình là đai sắt không ốm đau bao giờ! Ốm đau là một quy ước của bản thân con người, cũng là một sự điều tiết của thế giới tự nhiên đối với loài người. Chúng ta sống, ngoài chế độ chính trị, pháp lệnh, qui chế, và kỹ luật ra hình như luôn có cái đang nắm giữ điều khiển sự quân bình trong bóng tối.

Một ngày chúng ta lái xe từ thành phố này đến thành phố khác, thông thường có những chặng đường rất thông suốt, nhưng có lúc chẳng phải đã bị tắc nghẽn và gặp chiếc xe bị hỏng giữa đường hay đoạn đường xe xếp hàng ùn lại đó sao? Nhưng có bao nhiêu người trong chúng ta nhận ra sự điều tiết đó? Đối với chúng ta, cái gì không có cũng được, chỉ sợ không có tiền. Cái gì có cũng được, chỉ sợ có bệnh. Có người đi xin quẻ hỏi: năm nay sao bệnh quá, thấp nhang bái lạy đều cốt sao phù hộ cho bản thân không ốm đau, gặp người quen thường hỏi nhau khoẻ không? "How are you?" Vâng khoẻ - I'm fine; vẫn khoẻ là một câu trả lời xã giao lịch sự, nhưng có nghĩa là không ốm đau chứ gì? Thư gửi cho nhau cuối cùng bao giờ cũng có câu chúc bình an đó là không ốm đau!

Mỗi khi chúng ta được tin người bạn nào đó bệnh, liền ngạc nhiên, hỏi bệnh gì, bệnh bao giờ, rồi thở dài, rơi nước mắt, vội vàng mua sắm thứ gì ngon đặc biệt đi thăm hỏi (lại đồ ăn, tuy mắc bệnh không thể ăn), còn

mang đến một bó hoa tặng cho người bệnh nhìn ngắm, thường thức hương sắc tươi đẹp của hoa cho đỡ bớt ưu phiền nhưng vẫn thấy ngái ngái vì cũng còn quan niệm chỉ chờ tới chết mới nhận hoa! Trong một vài hoàn cảnh đời sống gia đình, người ta vẫn còn đánh giá quan hệ tình nghĩa vợ chồng có tốt hay không, xem biểu hiện khi một trong hai người ốm đau. Hoặc giả con cái có hiếu thuận hay không, thì hãy xem cách đối xử khi bố mẹ nằm liệt giường liệt chiếu. Nếu ai bị mất cấp thường tự an ủi mình "của mất người còn", vẫn chưa yên tâm còn chửi đổng rồi rửa thêm: "đưa nào nhất được mua thuốc mà uống". Nhà có lọ thuốc dù ích kỷ đến đâu, khi có người cần hoặc đến vay mượn cũng cho. Người ta sợ ốm đau như vậy, sợ tới mức một khi nghe tin người mà mình có thành kiến, thậm chí lòng đầy hận thù bị ốm bệnh cũng tỏ ra ái ngại, nếu một ngày nào qua đời chỉ còn biết nói một lời "nghĩa tử là nghĩa tận". Còn những kẻ độc ác cố chấp, những lúc ốm đau trong lòng trở nên lương thiện.

Từ đó trong suốt cuộc đời này, chúng ta thường hay quên những điều tâm niệm như điều tâm niệm đầu tiên của mười điều trong Luận Bảo Vương Tam Muội: Tâm niệm thứ nhất: "*Nghĩ đến thân thể thì đừng cầu không bệnh khổ, vì không bệnh khổ thì dục vọng dễ sanh*". Rồi một ngày trong đời người, chúng ta cần ý thức thực hành trọn vẹn tâm niệm này như cổ nhân thường nói: "Hữu thân hữu bệnh" tức có thân ắt có bệnh. Thế nhưng, thông thường mỗi người chúng ta ai cũng muốn mình mãi mãi bình an vô sự mạnh khoẻ, chẳng may trong cuộc sống hằng ngày thân thể chúng ta gặp phải những bệnh hoạn, những khổ đau thì chúng ta lại than thân trách phận mà không dám mạnh dạn nhìn thẳng vào vấn đề để chấp nhận sự thật: Sự thật đó phải trải qua bốn giai đoạn sanh, lão, bệnh, tử. Xét cho cùng thân chúng ta cũng chỉ là sự hòa hợp của bốn yếu tố đất, nước, gió, lửa. Một mai bốn yếu tố ấy không hội đủ nhân duyên hòa hợp nữa, tứ đại trả về cho tứ đại, lúc đó chúng ta gọi là tử. Thật vô thường mong manh và tạm bợ, không có gì trường cửu hay vĩnh hằng!

Theo một phương diện tiêu cực nào đó, chỉ khi ta lâm vào hoàn cảnh tật bệnh thì lúc ấy ta mới có thể cảm

nhận được phần nào thân phận thật sự của kiếp người. Chỉ những khi ở trong hoàn cảnh ấy, ta mới có dịp nhìn lại quãng đời huy hoàng sung mãn mà mình đã vô tình bỏ qua hết sức unction phí không góp một mảy may tin yêu nào cho đời sống chung quanh người khác. Theo giới y khoa, một tạp chí y học có nêu ra những tác dụng thật tích cực khi ta bị bệnh nhẹ, thì đó cũng là lúc mà ta được nghỉ ngơi, thư giãn, đó là khi ta có được khoảng thời gian để nhìn lại chính mình, nhìn lại những việc làm mà ta đã gây tạo cho mình hay cho kẻ khác, hay ngồi nhìn lại ta đã làm được những gì cho đời ta, cũng như những nỗi niềm hạnh phúc và khổ đau mà người khác đã đem đến cho ta. Do đó trong Phật giáo, ngoài pháp môn quán về tử còn có quán về sự vô thường mong manh của thân thể để nhận chân được giá trị của sự sống, thấy rõ bản chất của cuộc đời, nhằm đoạn tan sự tham luyến xác thân giả huyền, như quán về chiếc lá đang rơi rụng. Từ bản chất thân tứ đại hòa hợp rất mong manh đó, nên khi mất quân bình thì sanh ra bệnh tật, do đó bệnh tật là thuộc tính của con người. Mặt khác, bệnh tật còn phản ánh rõ nét nghiệp lực của mỗi cá nhân. Cho nên chấp nhận bệnh tật và nỗ lực trị liệu là một thái độ khôn ngoan của một người trí tuệ theo tinh thần Phật giáo. Bệnh tật tuy làm cho con người suy yếu nhưng có tác dụng thức tỉnh, đánh thức con người rất mãnh liệt. Chính bệnh tật đã giúp cho ta ý thức một cách rõ ràng về sự mong manh của kiếp người. Từ đó con người trở nên chín chắn, bao dung hơn và đặc biệt bớt đi những tham đắm, làm đông lạnh những cao mạn, kiêu căng, làm nguội lạnh những oán cừu, những khát khao bất thiện cháy bỏng.

Trong một câu chuyện về bệnh mà Đức Phật đã liên tiếp đề cử 14 đệ tử tiếp xúc với cư sĩ Duy Ma Cật để giải quyết về căn nguyên của bệnh một việc rất thực tế của con người. Nhưng riêng chỉ có Bồ tát Văn Thù đến thăm Duy Ma đã đưa đến một quan niệm tích cực về thân bệnh trong đời sống hằng ngày. Sau khi chuyển lời thăm của Thế Tôn đến Duy Ma, Ngài Văn Thù hỏi: "Bệnh có bớt không? Bệnh cư sĩ do đâu mà sanh, sanh đã bao lâu? Phải thế nào mới mạnh? Đây là một câu hỏi then chốt của quá trình đời một con người, được Duy Ma đáp: *Từ nơi si có ái, bệnh tôi sanh. Vì chúng sanh bệnh nên tôi bệnh. Nếu chúng sanh không bệnh thì bệnh tôi lành. Vì sao? Vì chúng sanh mà vào đường sanh tử, hễ có sanh tử thì có bệnh. Bệnh không phải bốn đại 'đất, nước, gió, lửa' ấy cũng không lìa bốn đại ấy. Bệnh của chúng sanh từ tứ đại mà khởi, vì chúng sanh bệnh nên tôi bệnh, trong đó bệnh đến từ điên đảo vọng tưởng đời trước sanh ra.* Nhưng với lời chỉ dẫn đầy tích cực của Duy Ma đã tạo cho đời sống con người nhiều sức phấn đấu và lạc quan. Khi Duy Ma nhắc ngài Văn Thù đến thăm Bồ tát có bệnh hãy nên nói thân là vô thường.

Kinh Đại thừa và Tiểu thừa đều nói thân vô thường, nhưng ý niệm Tiểu thừa dạy thân vô thường nên ta nhầm chán nên đến tìm hằng hữu là thường. Trái lại Duy Ma dạy Văn Thù có nói thân vô thường nhưng xin đừng nhầm chán vì thân này rất cần và phải nhớ không vì nghiệp bỏ thân mà vì tâm nguyện nên thân này làm công cụ của Bồ tát để giáo hóa chúng sanh.

Nhưng vì sao bệnh là một điều không tốt đẹp? Cây cầu lớn lý ra phải bền vững, xe đi trên mà cảm thấy lung lay là chiếc cầu bệnh hoạn. Nhà chọc trời lý ra phải vững chắc, ở tầng trên cùng mà cảm thấy ngã nghiêng là cao ốc bệnh hoạn. Thử hỏi con người không ốm đau thì chết thế nào? Nếu con người không chết, lại mức sinh đẻ gia tăng thì vấn nạn gì sẽ xảy ra?

Câu chuyện dân gian kể rằng: Có một người cứ sống mãi, sao chưa thấy già, một hôm Diêm Vương thấy lạ lùng, thỉnh thoảng lại giờ sổ của Nam Tào kiểm soát mới phát hiện ra tên người đó được viết dưới đường chỉ đống. Diêm Vương đã quát to rồi cách chức. Chúng ta hãy gác bỏ thứ bệnh nào dù nhẹ, cấp tính hay mãn tính thường nói, vậy ngủ chẳng là bệnh của con người ư? Còn sống thì ngủ đã chiếm một nửa thời gian, phải bỏ hết bao nhiêu công việc! Song ai chẳng cảm thấy giấc ngủ rất quan trọng?

Vậy là, người ta bắt đầu lợi dụng ốm bệnh của con người, ví dụ đã điếc tai thì chẳng nghe được những lời bàn tán xì xào, đã bị câm thì khỏi phải vương đờn chỏi điều này tiếng kia, nhưng trong cuộc sống vẫn thường có người giả câm giả điếc. Tục ngữ nói: "Khi anh biết bộ phận nào đó của cơ thể, thì bộ phận đó là bệnh", cũng có câu "bệnh lâu thành thầy thuốc". Từ đó có thể chẳng phải biết thêm về môn cơ thể học cấu tạo con người ư? Rồi chẳng phải sẽ trở thành một ông thầy thuốc ư? Đồng thời nói bệnh là một loại điều tiết của loài người lại càng thêm thần bí, nói nhà chúng ta có máy điều hòa nhiệt độ tránh được cái oi bức của mùa hè, song điều hòa nhiệt độ sẽ đem đến một loại "bệnh điều hòa nhiệt độ" cho chúng ta. Người ta đi bộ, lái xe cũng sẽ mắc một bệnh nào đó! Các công việc khác sẽ sản sinh một thứ bệnh nghề nghiệp nào đó! Việc lợi dụng bệnh của con người đạt tới trình độ nghệ thuật phải kể đến những chính trị gia, ngoại giao, công chức, công nhân, chưa kể các học sinh vùi vỉnh với mẹ xin nghỉ học. Đi vào trò chơi bệnh, họ đã tỏ ra rất biết chơi. Gặp một công việc hóc búa gai góc tạm đây cho người khác được chỉ định làm; còn bản thân cáo bệnh xin nhập viện. Trong ban ngành có mâu thuẫn, ý kiến không thống nhất, quyền lực không chia đều hoặc không không chế được, xong bỏ đi nghỉ phép, cáo bệnh, từ chức.

(Xem tiếp trang 52)